

KGORO YA THUTO YA GAUTENG
TLHAHLOBO TŠA MAREMATLOU

FEB / MAR 2006

SEPEDI LELEME LA GAE
MAEMO A A PHAGAMEGO
(Lephephe La Bobedi)

NAKO: diiri tše 3

MEPUTSO: 100

DITAELO:

- Lephephe le le arotšwe ka dikarolo tše THARO; e lego A, B, le C.
- Potšišo 1 e arabja ke balekwa ka moka.
- Mo potšišong ya 2, go ditsopolwa tše NNE tšeo o di filwego, kgetha tše PEDI fela.
- Ge o arabile ditsopolwa go karolo B, o tla araba ye telele go karolo C k.g.r. o swanetše go ba le potšišo ya ditsopolwa le ye telele.

KAROLO YA A

THETO

POTŠIŠO 1

Potšišo ye e arabja ke balekwa ka moka.

Badišiša sereto se gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di se latelago:

MOAHLODI

Iphofore mo mahlong o itebelele ka meetseng, Ithinthe marole le dipatswana tša bošilo le seetseng, Itshwaye monaganong pelo o iša dikgopolo matsogong, Itlhahlofe le mesepelo le mediro ya gago ge o le malaong, Ipotšišetše magagenong ge go pala gobane ga o ipone maribeng, Mohlomongwe gona moo mahlakoreng o entšwe di bodilego.	3 6
Ge o iphorile ka letswalo la bophethegi le botsoro, Ge o ikantšha monwana ka la gore mahlo ohle a realo, Gona se ahlole, eletša, efa mohlala o efoqe lentšu la Gagwe, Gape mesepelo le ditiro di apa api-api go feta mantšu a kahlolo, Gape ge o homotše phadimong ya mediro le mesepelo, Gape ge o homotše phadimong ya mediro le mesepelo, Gape ge o rokile wa gago molomo yona e bolelela godimodimo, Gape ga o kitimela go ahlolamahllo ohle a go wela godimo, Gape ge o bolela ka boahlodi, ruri o tla ahlolwa.	9 12 15

Tseke S.N – Malepeledi A Bopula, 1979 Letl 46

- 1.1 Na sereti se kgopela moahlodi gore a dire eng? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 1.2 Sereti se šupa eng ge se re o entšwe di bodilego? Hlaloša. (2)
- 1.3 Na o kwana le sereti go ya ka karabo yeo o e filego ka go 1.2? Efa lebaka la karabo ya gago. (2)
- 1.4 Ngwala seema seo se tšwelelago mo mothalotheotong wa 5 o be o laetše tšhomišo ya sona. (2)
- 1.5 Batho ba go swana le bao sereti se ba hlalošago mo ba ka thušwa bjang? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 1.6 Efa mohlala o TEE wa morumokwano. (1)
- [10]**

POTŠIŠO 2

Kgetha ditsopolwa tše PEDI fela.

Senakangwedi 5 – D.M. Mampuru

- 2.1 Badišiša setsopolwa se ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di se latelago:

Se ile senatla, Senatlasa mainamantši, Mangwe a a reilwego ke ditšhwene thabeng, Mangwe a a reilwego ke dihlapu Tubatse.	3
Ba gagwe badikana ba mmitša seferefetlane, Ka ge la gagwe leina e le kgororwane.	6
Re a lla eupša re a thaba ge a kile a ba gona, lehutšo le gona, Wa go swana naye o tla ba gona.	
Lehu gomela, Batho ga se dikgokonyane.	9
Ge e le mere o remile, O remile le mehweletshipi.	12
Robala ka khutšo natla se boago Mogodumo, Thato go phethegile ya Yogodimodimo.	

- 2.1.1 Efa histori ya senatla se se retwago fa, ka methaladi ye MEBEDI. (2)
- 2.1.2 Ke ka lebaka la eng ge motho yo a na le maina a mantši? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 2.1.3 Lentšu le **badikana** le šupa eng go ya ka sereto se? (1)

- 2.1.4 Efa mehlala ye MEBEDI ya poeletšo go tšwa ditemaneng tše. (2)
- 2.1.5 Ntšha mothalotheo wo o tšweletšago neelano ya malatodi o be o thalele mantšu a a latolanago. (1)
- 2.1.6 Efa tšhomišo ya lentšu le **ile** go tšwa go mothalotheo wa 1. (1)
- 2.1.7 Na o bona e le tshwanelo gore batho ba se tsebe leina la motho yo a retwago fa? Ntšha sa mafahleng a gago. (1)
- 2.1.8 Efa mohlala wa morumokwano go tšwa temathetong ya mathomo. (1)
- 2.1.9 Mantšu a **kgororwane** le **lehutšo** a emetše diema. Di ngwale ka botlalo o be o laetše le tšhomišo ya tšona. (4)

[15]

2.2 Bala setsopolwa se ka šedi o kgone go fetola dipotšišo tše di latelago:

Le ge e go bekile nnanyana, O ba betlile bosading, Ba ba basadisadi, Ba gopolela sesading, Lešoko ba kgotlelela ka bosadi, Thari ya atafala faseng.	3 6
Melaotheo yago motho 'ešo, E ba kokotetše bogadi, Bogadi ya ba bitla la mosadi, Kgati tšago monetho, Di ba kgohlagantšhitše le banna, Dikgong gwa swa mabapela.	9 12

- 2.2.1 Na thopantlo ke eng? Hlaloša. (1)
- 2.2.2 Ge o bona tše di dirwago thopantlong di ka tšwetšwa pele le mehleng yeno? Fahlela. (2)
- 2.2.3 Melaotheo yeo e ukangwago mo seretong se ke efe? Efa ye MERARO. (3)
- 2.2.4 Efa mošomo wo bohlokwa wa baditi. (1)
- 2.2.5 Efa tšhomišo ya seema seo se tšwelelago mothalotheotong wa 12. (1)
- 2.2.6 Ke ka lebaka la eng ge banenyana ba hloile thopantlo? Efa dintlha tše THARO. (3)
- 2.2.7 Ke dikeletšo dife tšeo o ka di fago balaodi ba thopantlo go kaonafatša maemo a tša maphelo? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 2.2.8 Efa mehlala ye MEBEDI ya morumokwano. (2)

[15]

2.3 Bala ditemana tše di latelago, o tle o tsebe go araba dipotšišo ka morago:

O nthemišitše hlogo dikgwedikgwedi; O ntlhokišitše maroko, mašegošego; O nthaketše lethabo, matsatšitšatši;	3
Ke lekile ke re ke monna, ke llela teng, Ke re moepathutse, ke tshwanelo a kodimele, O sa bone bohloko pelong ya ka, o gana. Lehono ke re: "Ka palamonwana ye, o tla ba wa ka!"	6
E tšee, o e rwale monwaneng, ke go file! Ke mpho ya lerato la ka, go wena, Raesibe, Ke leswao lešo, tsebeng yago, Raesibe, Ke mefirimebedi e kgonago go lla!	9
Ke nna wa bobedi, o wa mathomo mphiri Ka palomonwanaye, motsenyetša ga a sa nyakega. O wa ka, ke wa gago lehono, Raesibe!	12

- 2.3.1 Efa hlogo ya sereto se. (1)
- 2.3.2 Na o bona palamonwana e kgona go thibela motsenyetša? Efa boikgopolelo bja gago. (1)
- 2.3.3 Ntšha mothalotheo wo o hlatsago gore sereti se ile sa leka ka gohle le ge Raesibe a be a mo gana. (1)
- 2.3.4 O bona e le tshwanelo gore lesogana le ageletše motšhidi? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 2.3.5 Ke ka lebaka la eng ge sereti se re Raesibe ke mphiri wa mathomo? (1)
- 2.3.6 Ge o be o le sereti o be o tla tšea lebaka le letelele o fereya Raesibe? Efa lebaka la karabo ya gago. (2)
- 2.3.7 Tsopola mantšu a a tiišetšago gore sereti se ntšhitše dipute. (1)
- 2.3.8 Na ge o bona ke tshwanelo gore lekgarebe le fiwe dipute? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 2.3.9 Efa mehlala ye MEBEDI ya morumokwano. (2)
- 2.3.10 Tsopola mothalotheo wo o hlatsago gore sereti se be se hlobaetšwa ke Raesibe. (1)
- 2.3.11 Efa tšhomišo ya seema seo se tšwelelago mothalotheotong wa 4. (1)
- 2.3.12 Ntšha neelano ya malatodi yeo e tšwelelago temathetong ya bobedi. (1)

[15]

2.4 Bala setsopolwa se se latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

Kgomo e a tshwa! E gangwa ke mang? E gangwa ke mang ge e sa gangwe ke nna Tshebi ya dira maphuthadišhaba.	5
Nna motho wa boseilaboroko bohlokasetseka, Nna ngwana wa ditsebe le mahlo a mantši. Nna sekwale sebonakgamping ya leswiswila maru, Moo boramahlwanamaitirelo ba thulago dihlare, Madi a tšhologa wa mošwang wa pudi sebolawa Ke wa madi a mantši monna.	10
Ga ke ithute go tšwara phaga ke kgale ke di gagola matlalo, Ke ile ka thuša la Thulare lešaba mohlang le dikologwa ke phiri ya makakola ya feta nku di a timela; Mohlang wola lerumo le eja nama ya motho le sa khore, Mohlang wola wa ge lešaba le fetšana botala, Dikgomo le basadi go thopa bagale ntweng. Moo ke ilego ka dinao ka ema ka loma kgoši tsebe, Ka re kgoši šikiša dira le molapo, mphago wa dira ke meetse; Moo manaba a go golwa bjalo ka tšie segongwane Mohlang wola wa belebeletšiang.	15 20

- 2.4.1 Efa mohuta wa sereto se. (1)
- 2.4.2 Hlaba seema ka go šomiša leina la sereti o be o fe le tšhomišo ya sona go ya ka lefetla la sereto se. (2)
- 2.4.3 Na modiro wo o dirwago ke sereti o ka tšwetšwa pele le lehono? Hlaloša. (2)
- 2.4.4 Efa mohlala wa kelelothalalo go tšwa temathetong ya bobedi. (1)
- 2.4.5 Lentšu le **golwa** le dirišitšwe bjang mo seretong se? (1)
- 2.4.6 Efa mohlala wa sekapolelo go tšwa go mothalotheto wa 14, o be o laetše le tšhomišo ya sona. (2)
- 2.4.7 Ka methaladi ye MERARO, efa histori ya sereti. (3)
- 2.4.8 Kgoši e ile ya leboga sereti bjang? (1)
- 2.4.9 Go ya ka karabo yeo o e filego ka go 2.4.8 hlaloša seo se ilego sa direga morago ga moo. (2)

[15]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 10 + 15 + 15 = [40]

KAROLO YA B

TERAMA

Kgetha potšišo e TEE karolong ye.

POTŠIŠO 3

A mo swina ngwanana'thakana – M.S Serudu

3.1 Badišiša ditsopolwa tše di latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di di latelago:

Setsopolwa A

Lekope: Aowa, ke ile ke bonane le boramelao pele ba mphe dikeletšo pele ke e iša ga Komosasa.

Mmatlala: Go lokile. Nnaena ke tla emela wena. (*Setunyana*). Ke go bone a ke boele ka gae.

Lekope: Ke leboga dikelešo tša gago. Ke tla lala ke di šila. Feta ka kua lebenkeleng o tope seo o se kganyogago. (*Ba atlana, Mmatlala o a tšwa*). Ngwanenyana yo, o reng a bolela diṭaba tše dikgolo ka tsela ye? E sego gore le yena ke tla re go mo nyala a ntira se a re go ke dire Mologadi? Dikgopolo tša gagwe di a mo feta. O swanetše a reišane taba ye le mmagwe. Fela Mologadi le yena o ntshentše pelo. Bjale Modupi yena o be a nyakang go Mmatlala? Ke gore ba nthera le mmabo! Eya! Ke loketše maoto ka legapaneng. Basadi, o ba tšhabe! Ke balotšana ka moka ga bona.

- 3.1.1 Lekope le Mmatlala ba boledišana ba le kae? (1)
- 3.1.2 Modupi o be a ile go dirang go Mmatlala? (1)
- 3.1.3 Go ya ka karabo yeo o e filego ka go 3.1.2 o bona e be e le kgato ya maleba? Efa kgopolo ya gago. (2)
- 3.1.4 Ke eng seo Mmatlala a re go Lekope a se dire Mologadi? Efa dintlha tše THARO. (3)
- 3.1.5 Lekope o re: ke tla re go mo nyala a ntira se a re go ke dire Mologadi? Na ke eng tšeo Mmatlala a ilego a di dira Lekope? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 3.1.6 Na ge o be o le Lekope o be o tla tšea dikeletšo tša Mmatlala? Thekga karabo ya gago. (2)

Setsopolwa B

Lekope:	O rerešitše. Bjale mpotše. Na go na le molato ge monna a ipoeletša? Segageno se reng?
Thomo:	Sona se re monna ga a horišwe ke mogopo o teyana!
Lekope:	Iše Morena! Ntlogele ge, ke phethile la bomakgolokhukhu.
Thomo:	O leka go tšeiša taba ye kgolo ye phefo, mogolle. O reng wa re o phetha segageno, wa hloka le go ntoma tšebe? O tšo kgopelelwa ke bomang lešaetšana bo?
Lekope:	Ke go lome tsebe gore o tle o direng?
Thomo:	Matladi a Mošate! O sa mphotlela ga o mphetole. O reng o phetha la mogologolo ka go šielā? Ge o tsoma mogopo wa bobedi, o reng o pšhatla wa kgale?
Lekope:	Na o thomile neng go ba ramelao, moisana tena?
Thomo:	Ga ke yena.

- 3.1.7 Ke eng se se beago Thomo lefelong le? (1)
- 3.1.8 Lekope o šupa eng ge a re **monna ga a horišwe ke mogopo o teyana?** (1)
- 3.1.9 Go ya ka tlhalošo yeo o e filego ka go 3.1.8 o bona taba ye e ka šoma le lehono? Efa boikgopolelo bja gago. (1)
- 3.1.10 Ge o bona go tla ga Thomo mo go ile gwa mo tšwela mohola? (1)
- 3.1.11 Na ge o be o le Thomo o be o tla dirang ge Lekope a go fotlela? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 3.1.12 Bothata bja go swana le bjo bo dirwago ke lešaetšana le o be o tla bo rarolla bjang? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 3.1.13 Ka methaladi ye MEBEDI efa semelo sa Lekope go ya ka setsopolwa se. (2)

Setsopolwa C

Nadinadi:	<i>(O fela pelo):</i> O reng o ka re o tllile ka maatla monna? Afa o a tseba gore noga ga e latelelwe moleteng wa yona? O nnyaditše gakaakang? Bala mantšu a gago!
Lekope:	<i>(Ka šiši):</i> Ke sa boeletša mošaa, ke re o tweša! O mophelephethe! Ke kgale ke go bona gore o nyaka go ntshenyetša lapa.
Nadinadi:	<i>(O tšewa ke sempelwane):</i> Go lokile ge e le gore ke be kenyaka go go senyetša lapa. Ntšha mokgwa, mošaa! Nka topelwa ke bofšega.
Lekope:	Eya! Lehono gona o mpontšhitše mabala a gago. O leobu! O ye o tšee mmalegogwana yola ka mola o tle o dule le yena ka mo ka gore ke lemogile gore wena le yena le ntepa le lešago. <i>(MmaNadinadi o tsošwa ke lešata o bitša monna a le ka kamoreng).</i>
Mmanadinadi:	TatagoNgwato, na o bolela le mang le ntlhora boroko bjalo?
Naninadi:	<i>(O a goelela):</i> Tsoga o tle ka keno, mogatšaka. Motho šo o mmeletše meno a ka godimo.

- 3.1.14 Lekope o be a nyakang ga Nadinadi? (1)
- 3.1.15 Ka methaladi ye MEBEDI, hlaloša seo Nadinadi a ilego a se botša Lekope pele ga mo. (2)
- 3.1.16 Nadinadi o šupa eng ge a re Lekope o mo meletše meno a ka godimo? (1)
- 3.1.17 Mmalegogwana yo Lekope a bolelago ka yena ke mang?. (1)
- 3.1.18 Go ya ka karabo yeo o e filego ka go 3.1.17 na o kwana le Lekope ge a re ke mmalegogwana? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 3.1.19 Efa modu wa ntwaga magareng a Lekope le Nadinadi. (1)
- 3.1.20 Batho ba go swana le Nadinadi ba ka thušwa bjang gore ba fetoge? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 3.1.21 Go ya ka setsopolwa se, Serudu o go rutang ka batho ba go swana le Lekope? (1)
- 3.1.22 Nadinadi o ile a dira eng morago ga poledišano ye? (1)

[30]

GOBA

- 3.2 “**Lekope ke kgomo yeo e tšhungwago ke maswi.**” Tiiša kgopolo ye ka go laetša kgato ka kgato ka fao a ilego a gangwa ka gona go fihla ge a fuša.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: [30]

Phetla

KAROLO YA C

PADI

Ge o kgethile ditsopolwa go karolo B, o tla kgetha ye telele mo karolong ye.

POTŠIŠO 4

Nnete fela – M.A. Kekana

4.1 Badišiša ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di di latelago:

Setsopolwa A

“Fela ga se a šala a re tshwenya yo Karabo ka mo re bego re mo tšhogile ka gona. Gape re be re phela re mo dišitše bošego le mosegare re tšhoga gore a ka no leka go išhaba. Fela ga se a tshwenya. Ga ke tsebe gore o be a no bona gona ge a phela a dišitšwe naa a napa a no nyama gore fa ga go makatika a a ka a lekago a tšwelelela.”

“Go ka no ba bjalob.”

“Ke kwele rrago a re o be a ba swarišitše bothata kua gae, gobane a sa laolege mesepeb.”

“Le ra ka eng?”

- 4.1.1 Efa maina a batho ba ba boledišanago mo. (2)
- 4.1.2 Ba be ba boledišana ba le kae? (1)
- 4.1.3 Go tlile bjang gore Karabo a ikhwetše a le lefelong le? Hlaloša. (1)
- 4.1.4 Ge o be o le Karabo o be o tla dumela go tlišwa lefelong le? Efa kgopolo ya gago. (2)
- 4.1.5 Motho yo Karabo a tlišitšwego go yena o be a boditšwe eng ka yena? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 4.1.6 Noko o be a le kae lebakeng le? (1)

Setsopolwa B

O rile ge a šala a ema ya ba maisa ale a mabedi a bile a fihla go tlo bona gore molato ke eng. O tee e be e le Champmola modirišani wa gagwe yo mofsa a bitšwa Sello.

“Hoooho, ke motho o wele,” gwa bolela yena Champ a *totšha* Kwena ka *totšhe* ye e lego ka seatleng sa gagwe.

“Nxenxenxe, ga wa gobala?” Ke Sello a batamela Kwena.

“Mm-mm.” Ke Kwena a hupile lenala gore a se lemogwe.

“Gona go kaone. Bana ba ba epa melete, mme e ka gobatša batho. Ga go nyake gore motho a sepele mo a sa bonego ...”

- 4.1.7 Modirišani wa Champ wa kgale o be a le kae? (1)
- 4.1.8 Ka methaladi ye MEBEDI, hlaloša seo se mmeilego lefelong leo o le filego ka go 4.1.7. (2)
- 4.1.9 Hlaloša gore batho ba ba be ba tšile go dira eng lefelong le
- Champ le Sello
 - Kwena
- (2)
- 4.1.10 Ke ka lebaka la eng ge Kwena a be a sa rate go lemogwa? (1)
- 4.1.11 Ge o bona Kwena o be a tšere sephetho sa maleba? Efa kgopolo ya gago. (2)
- 4.1.12 Morago ga poledišano ye go ile gwa direga eng? Hlaloša. (1)
- 4.1.13 Maikutlo a gago ke afe mabapi le karabo yeo o e filego ka go 4.1.12? (1)

Setsopolwa C

“Ka mokgwa wo o dutšego o nkgopotša tšatši la mathomo ge ke go bona nakong yela kua kgašong.” Ariel o ile a mmotša.

Bubbles a tsošetša mahlo go yena, a myemyela:

“Ariel e be e se tšatši la mathomo ge re kopana kua kgašong. O lebala bjalo ka kgogo. Ke gore ga o sa gopola le gatee ka tšatši lela kua dikantorong tša komišinare?”

Phatla ya Ariel ya tšwa mašošo: “Komišinare! Eng?”

“Na a ke re ke wena yola wa go hloka mekgwa wa go re tlaletša mašata nna le klereke yela? Wa nyaka go tsoša kgaruru ...”

- 4.1.14 Efa lebaka leo le išitšego Bubbles kua kgašong. (2)
- 4.1.15 Wena ge o be o le Bubbles o be o tla dumela go ya? Thekga karabo ya gago. (2)
- 4.1.16 Go ya ka karabo yeo o e filego ka go 4.1.15 o bona lebaka e le lefe ge go ile gwa kgethwa Bubbles? (1)

- 4.1.17 Ke ka lebaka le eng ge Ariel a ile a hlaba mašata ga Komišinare?
Hlaloša. (1)
- 4.1.18 Bothata bjo bo hlotšego gore Ariel a hlabe mašata bo ka fedišwa bjang?
Efa boikgopolelo bja gago. (1)
- 4.1.19 Ka methaladi ye e ka bago ye MERARO, efa semelo sa Ariel. (3)
- 4.1.20 Ke eng seo Ariel le Bubbles ba bego ba sa tšo boledišana ka sona pele
ga poledišana ye? (1)
- [30]**

GOBA

- 4.2 **“Sekhukhuni se bonwa ke sebatladi.”** Tiiša seema se ka go re alela ka fao
bobe bja paditseka ye bo utolotšwego ka gona, o tšama o rothetša ka mehlala
ya maleba.

PALOMOKA YA KAROLO YA C: [30]

PALOMOKA: 100